

"Aki nincs ellenünk, az velünk van" ^[1]

Emigráns magyarok levelei 1962-ből

A pártközpont rendszeresen küldött az emigráció tagjainak különféle brosúrákat, szóróanyagokat. A külföldre szóló propagandához a Magyar Rádió Szülőföldünk című, rövidhullámon sugárzott adása is hozzájárult. Az itt közölt dokumentumoknak az adja az egyik érdekességét, hogy mindenki személyre szóló kísérőlevelet kapott a Szülőföldünk levélpapírján. Az MSZMP VIII. kongresszusának (1962. november 20–24.) irányelveit küldték meg 285, emigrációban élő magyarnak, kérve véleményüket, de csak 23 személy válaszolt. A válaszok sokfélesége jelzi a megszólítottak anyaországához való viszonyát.

Bevezetés

A hatvanas években a magyar emigráció - mint minden ország, illetve minden korszak emigránsai - igen sokrétű és rendkívül széthúzó volt. Köszönhető ez annak, hogy ekkora már külföldön együtt élt a század második felének három emigráns hulláma, az 1945-ben, az 1947-ben, végül az 1956-ban távozók.

Már az 1947-ben bekövetkező változások után külföldre távozó magyarok élesen szemben álltak a két évvel korábban emigráltakkal. Míg az 1945-ös emigráció főleg katonai, bajtársi szervezeteket hozott létre, az 1947 után érkezők a demokratikus pártokat alapították újjá, igyekeztek új, saját szervezeteket létrehozni, a korábbi magyarországi pártok emigráns képviselőit kiépíteni. A politikai paletta minden színe képviseltette magát, persze, nem mindig abban a formában, ahogy itthon. Később az 56-os menekültek is hozzáfogtak, hogy létrehozzák saját szervezeteket. Így az emigrációban megjelentek a konzervatívok, republikánusok, királypártiak, liberálisok, népi és polgári radikálisok, kereszténydemokraták, szociáldemokraták, szocialisták, stb. Az emigráns politikai pártok között soha nem jelenik meg az összefogás gondolata, inkább erős egymás elleni küzdelemlől lehet beszélni. Az anekdoták szerint, ha három disszidens összejött, akkor biztos, hogy négy felé húztak.

A magyarországi emigrációval a Kádár-korszakban a titkosszolgálatok mellett az MSZMP KB Külügyi osztálya foglalkozott. Nyilvántartotta számukat, a kivándoroltak letelepedési helyét, helyzetük főbb vonásait, illetve politikai irányultságukat.

Az emigráció felé irányuló propaganda fő céljai a pártvezetés szerint: "az egységes szervezkedésre irányuló törekvések bomlasztása. Le kell választani a régi emigráció dolgozó rétegeit és az ellenforradalmi disszidensek kijózanodó, de végleg külföldön letelepülő csoportjait az emigrációs vezérekről, és ellensúlyozni kell körükben az emigrációs sajtó hatását." (MOL 288. f. 5/88. ó.e.) "A propagandában figyelemmel kell lenni az emigráció rétegződésére. Törekedni kell arra, hogy a magyar emigráció becsületes rétegeit bizalmatlanná tegyük az imperialista propagandával és az emigráns kalandorpolitikussal szemben." "A reakciós emigráns szervezetek ellentéteinek növelését bomlasztással fokozzák, az emigráns vezérek ellentéteinek mélyülését nemcsak propaganda útján, hanem minden fellelhető személyes kapcsolat révén is elő kell segíteni. Felelős: KB Agit-prop osztálya." (v/MOL 288.f. 32/1959/7. ó.e.)

A médiát, a TV-t, a rádiót, a sajtót teljes mértékben alá rendelték az Agit-prop osztálynak, valamint ők irányították a Kossuth Könyvkiadó tevékenységét is. A külföldre irányuló, a disszidenseknek szóló propagandamunkát a Magyar Rádió Idegennyelvű Főosztálya végezte. Nyolc nyelven és a külföldön élő magyarok részére magyarul sugárzott hétköznapienként 15 órányi műsort, amelyet Magyarországon kívül 65 országban tudtak fogni. "Feladata volt konkrét és aktív támogatást adni az illető imperialista ország imperialistaellenes erőinek." (MOL XXVI-A.8.1.d.)

A propaganda tevékenység célkitűzéseinek megvalósításához a Magyar Rádió Szülőföldünk című, rövidhullámon sugárzott adása is nagyban hozzájárult. A műsornak a Magyarok Világszövetségével kellett összehangolni a tevékenységét, többek között a véglegesen hazatelepülő körében készített riportokat. Ennek a műsornak a főszerkesztője Fekete Sándor, aki mielőtt a rádió munkatársa lett, budapesti református esperesként felsőbb szinten is részt vett az egyház irányításában.

Az Agit-prop osztály és a Külügyi osztály rendszeresen küldtek az emigráció tagjainak különféle brosúrákat, szóróanyagokat, leginkább persze névtelen levélben. Az itt közölt dokumentumoknak ez adja meg az egyik érdekességét, hogy most nemcsak egy pártanyagot juttattak el a külföldi magyarok egy részének, hanem mindenki személyre szóló kísérőlevelet kapott a Szülőföldünk levélpapírján, Fekete Sándor aláírásával (ezt a Fekete Sándort többen összekeverték az író Fekete Sándorral, aki akkoriban még börtönben ült 1956-os tevékenysége miatt). Az MSZMP VIII. kongresszusának (1962. november 20. 24.) irányelveit küldték meg 285, emigrációban élő magyarnak, kérve a levélben, hogy írják meg véleményüket.

A leveleket 1962 októberében szétküldték, de csak 23 személy válaszolt 1963. január 18-ig. Sajnos sem a Fekete Sándor által írt eredeti levelek, sem a beérkezettek eredetijét nem találtam meg, csak a Magyar Rádió Idegennyelvű Főosztálya által írt jelentést. Többségében 47-es és 56-os emigráltak válaszoltak (kivételesen az alól Szabó András, aki 1911-ben és Fejtő Ferenc, aki 1938-ban hagyta el az országot). A válaszok sokfélesége jelzi a megszólítottak pártállásának különbözőségét, az anyaországához való viszonyukat, illetve helyzetüket az emigrációban.

A válaszolók között többen egyszerűen csak nyugtázták a levél érkezését. Volt, aki erősen visszautasította azt, és nyomatékosan felkérte a szerzőt, hogy többet neki semmilyen politikai anyagot ne küldjön, és volt, aki oldalakon keresztül ecsetelte korábbi sérelmeit, de az Irányelvekhez vajmi keveset szólt hozzá. Többen viszont azt írták, hogy milyen jól esik nekik a levél hangneme, amit az enyhülés jeleként értékelnek. Egyben megragadják az alkalmat, hogy valamilyen kérdéssel forduljanak Fekete Sándorhoz. A legtöbben - már akik reagáltak is az Irányelvekre - csak egy-egy pontot ragadtak ki, és arról írtak. Érdemben csak egy levél foglalkozott az "Irányelvek" egészével, arról jóval részletesebb véleményt mondott, mint sorstársai, és tételesen felsorolta a főbb pontokra adott észrevételeit.

Hogy miért éppen a VIII. kongresszus előtt kérték az emigránsok állásfoglalásukat? Ezt a kongresszust akkor és utána még évekkel később is fordulópontnak tartották. A kongresszus megállapította, hogy a mezőgazdaság szocialista átszervezésével az ország befejezte a szocializmus alapjainak lerakását, megszűntek a kizsákmányoló osztályok, ezzel a szocializmus teljes felépítésének korszakában lépett. A békés egymás mellett élést hirdette, a teljes leszerelést sürgette. A jószerződési kapcsolatok fejlesztését kívánta Jugoszláviával, és Ausztriával is. Az emberek megítélésében már fontosabbnak tűntették fel a rátermettséget, tudást, mint a származást. Ezzel eltörölték - legalábbis formálisan - a tanulóifjúság származás szerinti kategorizálását, valamint a párton kívüliek is betölthettek különféle pozíciókat. A kongresszus elítélte a személyi kultuszt, és a munkásmozgalmi emberek ellen indított törvénysértő perek lezárásáról is határozatot hozott.

Ezt az enyhülést, a belső megbékélést jelzi a cikk címe is "Aki nincs ellenünk, az velünk van". E mottó Kádár Jánosnak tulajdonítja a néphagyomány, és így jelenik meg Havas Gábor levelében is. Valójában ezt a mondatot Méray Tibor írta először az Irodalmi Újságban, jellemezvén ezzel az új politikát. Ami aztán annyira megtetszett Kádárnak, hogy elkezdte használni, és mint az ő mondása terjedt el.

Az emigráció is általában ezt az utolsó pontot tartotta a legfontosabbnak - a levelek tanúsága szerint - erről írták meg legtöbben véleményüket.

A jelentésben szereplő levelek sorrendje jelezheti a párt véleményét az egyes emigráns politikusokról, mivel a leveleket nem dátum szerint rendezték sorba (persze, lehet, hogy csak találmóra rakták így őket). De valószínű, hogy az általuk legfontosabbnak ítélt személyek levelével kezdik, ezt mutatja, hogy az első Kéthly Annától érkezett.

Az alábbi dokumentum az Agit-prop osztály anyagában található, de nem derül ki belőle, hogy a jelentést kinek címezték. Mint ahogy az sem, hogy sikerült-e "meghasonlást támasztani", illetve létrejött-e valakivel a remélt párbeszéd.

(MOL 288. f. 22/1963/12. ó. e.)

Források

Magyar emigránsok válaszeleveli a kongresszusi irányelvekre

MAGYAR RÁDIÓ
IDEGENNYELVŰ FŐOSZTÁLY 40928/30

Magyar emigránsok válaszeleveli a kongresszusi irányelvekre

A Magyar Rádió Idegennyelvű Főosztálya a múlt év október 12-én 285 példányban szétküldte a kongresszusi irányelveket és a személyi kultusszal kapcsolatos párthatározatot tartalmazó kiadványt. A címzetteket a magyar emigráció különböző irányzatainak köréből úgy választottuk ki, hogy egy-egy irányzaton belül ne mindenki kapja meg a küldeményt. Ezzel az volt a célunk, hogy bizonyos meghasonlást támasszunk, másfelől az, hogy ezzel az érintkezésnek részünkről való felvételét hangsúlyosabbá tegyük. A párthatározatokhoz éppen ezért személyhez szóló és közvetlen hangú kísérőlevelet mellékelünk a Szülőföldünk levélpapírján, Fekete Sándor aláírásával. A kísérőlevélben a kongresszus-dokumentumok iránt megmutató nemzeti arányú érdeklődésre hivatkoztunk, és kértük a címzetteket, fejték ki véleményüket az anyaggal kapcsolatban. Felajánlottuk azt is, hogy a kongresszus tematikájával kapcsolatban bármilyen további felvilágosítással is szolgálunk.

Az anyag szétküldésére elsősorban az a körülmény indította, hogy a magyarországi politikai fejlődés hatására a politikai emigráció körében az utóbbi két-három esztendőben fokozódó zavarodottság volt tapasztalható, amely még a legellenségesebb beállítottságú emigránsokat is álláspontjuk bizonyos módosítására kényszerítette.

A mai napig bezárólagosan összesen 23 válaszeleveli érkezett.

1. Kéthly Anna (Belgium)
2. Kovács Dénes (Anglia)
3. Fejtő Ferenc (Franciaország)
4. Méray Tibor (Franciaország)
5. Sulyok Dezső (USA) (2 levél)
6. Havas Gábor (Ausztria)
7. Molnár György író (Ausztria)
8. Dr. Bolgár László (Franciaország)
9. Fenyő Miksa (USA)
10. Iványi Grünwald Béla (Anglia)
11. Fricsay Ferenc (Svájc)
12. Wigner Jenő professzor (USA)
13. Tasnádi Tamás Álmos műfordító (Hollandia)
14. Nagymányoki Schraub Ádám (Ausztria)
15. Vajda István író (Ausztria)
16. Király Zoltán ref. lelkész (USA)
17. Szabó András ref. lelkész (USA)
18. Tamási Sándor ref. lelkész (Anglia)
19. Borsodi István ref. lelkész (USA)
20. Kovács Rezső (Belgium)
21. Kozma Ferenc (Franciaország)
22. Világhy Miklós (Kanada) (Megjegyzés: mint leveléből kitűnik, Világhy Miklós a mi levelünket aláíró Fekete Sándort összetévesztette a Szabad Nép egykori munkatársával)
23. Ambrus Ilona (USA)

A beérkezett levelekre sorban válaszolunk. A válaszkor nem térünk ki minden felvetett észrevételre és kifogásra, hanem csupán a legfontosabbakra reflektálunk. Arra törekszünk, hogy a jelenlegi magyar politikai fejlődés tényeit világítsuk meg pozitív formában és hogy barátságos hangú soraink a párbeszéd folytatására ösztönözze a címzetteket.

A párbeszéd folytatására remélhetően ösztönzően hat majd az is, hogy válaszukhoz általában mellékeljük a VIII. pártkongresszus jegyzőkönyvét.

Fricsay Ferenc professzorral, aki a levelében kifejtette, hogy semmilyen előjelű politikával nem kíván foglalkozni, valamint Iványi Grünwald Bélával annyiban tettünk kivételt, hogy számukra felajánlottuk a magyar zeneművészet, illetve történelemtudomány valamelyik kiadványának az elküldését.

Kéthly Anna

Bruxelles, 1962. október 24.

Igen tisztelt Fekete Úr!

Nyugtázom a részemre küldött füzetet a kongresszusi irányelvekről. Köszönöm figyelmességét, egyúttal közlöm hogy úgy ezt az összefoglalást, mint a hasonló kiadványokat eddig is állandóan eljuttatták hozzám. Úgy az én észrevételeimet, mint barátaimét megjelheti a Londonban megjelenő lapomban, amely ezekkel a kiadványokkal rendszeresen foglalkozik.

Öszinte tisztelettel:

Kéthly Anna

Kovács Dénes

NÉPSZAVA
Szerkesztőség és Kiadóhivatal
3 Kenton Street
LONDON W.C.I.

London, 1962. október 29.

Tisztelt Fekete Úr!

Nagyon köszönöm a 12-i szíves hangú levelét. Felajánlja, hogy az Ön által beküldött anyaggal kapcsolatban szívesen szolgál további felvilágosítással. Lekötelezne, ha megírná: milyen alapon zárták ki Rákosi Mátyást abból a Szocialista Munkáspártból, melynek - legjobb tudomásom szerint - nem volt a tagja.

Mellékelten küldöm Önnek lapuk legújabb számát. Különösen felhívom figyelmét a Marosán Györggyel foglalkozó cikkekre. Én is felajánlom szinte segítségemet, hogy ha ezzel kapcsolatban bármilyen felvilágosítással szolgálhatok, szívesen állok rendelkezésére.

Megkülönböztetett tisztelettel:

Kovács Dénes
NÉPSZAVA
Editor

Fejtő Ferenc

Le 30-10-62
Tisztelt Uram,

Köszönettel nyugtázom október 12-i levelét és az egyidejűleg megküldött "Irányelveket". Ez utóbbit nagy érdeklődéssel olvastam el, annál is inkább, mert egy nagyobb tanulmányon dolgozom Magyarország 1956 utáni politikai fejlődéséről.

Észrevételeimet a következőkben foglalhatom össze:

1. Az "Irányelvek" egészében véve, véleményem szerint, a Kádár János-féle "centrista" koncepció győzelmét, illetve megszilárdulását fejezik ki. Szellemükkel illetően legközelebb Gomulka koncepciójához állnak s megfelelnek a Hruscsov-vonalnak. Ezt a tényt az enyhülés és békés együttélés szempontjából mint pozitívumot kell elkönyvelni.

2. Ugyancsak reményt keltő pozitív tünetnek tekintem az "Irányelvek" következő pontjait:

A jószomszédi kapcsolatok fejlesztését Jugoszláviával (8. o.)
A tanuló ifjúság származási kategorizálásának megszüntetését (19. o.)
A szellemi élet területén hirdetett türelmességet (38. o.)
A személyi kultusz felelőseivel való végeleges szakítást (41-42. és 55-56. o.)
A pártönkívüliek vezető pozícióba való helyezésének lehetőségét (47. o.)
A rehabilitációs eljárások meggyorsítását (56-59. o.)
A szocialista törvényesség helyreállítását (20. o.)

3. Mindezen a területen, véleményem szerint, az "Irányelvek" a XX-ik és XXII-ik szovjet pártkongresszusok döntéseit kodifikálják. Ez a tény azonban ellentmondásban áll azzal a tétellel, amely a 9-ik oldalon olvasható az "ellenforradalmi lázadásról". Nem gondolja-e ♦, hogy Kádár János 1956 november 1-i nyilatkozata közelebb áll a valósághoz? Érzésem szerint a rendszer ma elég erős ahhoz, hogy erről árnyaltosabb módon nyilatkozzék, és ne ítélje el fenntartás nélkül azokat a politikusokat és intellektüeket, akik - bajba sodorták is őket az események - végső soron az ország dezorganizálásának és a Rákosi-klikk eltávolításának szükségében közel álltak az "Irányelvek" szerzőihez?

4. Nem értem azt sem, hogy például Bibó István, akinek szerepe, tudomásom szerint, igen mérsékelt és mérséklő volt 1956-ban, miért nem kap amnesztiát?

5. Mint fentebb írtam, az "Irányelvek" szellemét a Gomulka-féle koncepcióval rokonítom. Épp azért örülnék, ha felvilágosítna arról, hogy miért tért el oly élesen a magyar párt vonala a lengyelétől a kollektivizálás kérdésében? Miért "érlelődtek meg" Magyarországon a "termelőszövetkezes tömeges szervezésének gazdasági és politikai föltételei" s miért nem Lengyelországban, holott a két ország fejlődése egyébként párhuzamos? Vajon itt nem a "baloldali" nézetek felülkerekedéséről volt szó, még akkor is, ha a megvalósítás eszközei lényegesen különböztek a Rákosiék által alkalmazott eszközöktől?

♦ülnék, ha a kérdéseimre válaszolna. Hangsúlyozom azonban, hogy észrevételemet és kérdéseimet mint magánember küldöm ♦nek és közzétételüket csak abban az esetben engedhetem meg, ah ez minden kihagyás és változtatás nélkül teljes egészében történnék.

Kiváló tisztelettel:

Fejtő Ferenc

P. S. Tekintettel arra, hogy oly szíves volt felajánlani felvilágosításait köszönettel venném, ha a kongresszusra vonatkozó dokumentációs anyagot el tudná küldetni részemre és meg tudná érdeklődni, hogy a külföldi újságírók - mint a XXII-ik szovjet kongresszuson, Moszkvában - jelen lehetnek-e majd a kongresszus üléssein.

Sulyok Dezső

Igen tisztelt Uram! 1962. november 20.

F. év október 12-én írt levelét az ahhoz mellékelte füzetrel együtt e hó 15-én kaptam meg köszönettel.

Természetes, hogy élénk figyelemmel kísérem Magyarország belső életét, sőt nincs semmi a világon, ami annyira érdekelne, mint az. Éppen ezért megragadom szíves ajánlatát, hogy a máris megküldött anyaggal kapcsolatban hajlandó további felvilágosítással is szolgálni. Arra kérem tehát, legyen szíves kiküldeni nekem Kádár János miniszterelnök úrnak a füzet végén meghirdetett két könyvét:

1. Szilárd népi hatalom: Független Magyarország és

2. A szocializmus teljes győzelméért.

Viszonzásul - ha óhajtja - szívesen megküldöm 1954-ben kiadott (ténylegesen 1955 márciusában megjelent) A magyar tragédia c. könyvem 2 példányban.

Rendkívül megtisztel, amikor arra kér, hogy a füzet tartalmával kapcsolatos észrevételeimet és megfontolásaimat közöljem és reményét fejezi ki, hogy szándéka hasonló visszhangra talál nálam. Biztosíthatom róla, hogy igen, a szándék hasonló nálam is az Önéhez. Nagyon szeretném azonban, ha nem értené félre, amit most írok: én inkább nem mennék bele most még semmiféle részletkérdés boncolásába - és elvégre a füzet tartalmához reflexiók fűzése illeszmi lenne - hanem ha majd a kellő lélektani pillanat megjön, helyesebbnek fogom tartani Magyarország jelenlegi globális helyzetét az otthoni legmagasabb vezetőikkel tárgyilagosan, elfogultságoktól mentesen, tiszta építő szándékkal megbeszélés tárgyává tenni.

A nemzetközi hangulat erre ma kiválóan alkalmasnak látszik. Hogy otthon egy ilyen idea milyen visszhangra talál, azt én innen nem tudom megítélni. Nagyon örülnék, ha válaszában szíves volna nézeteit a kérdésnek ezzel az oldalával kapcsolatban feltárni.

A füzet tartalmából csak egyetlen fejezettel óhajtok mostanában nyilvánosan foglalkozni, a mintegy függetlenül közölt, elkülönülő résszel: "A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának határozata a személyi kultusz éveiben a munkásmozgalmi emberek ellen indított törvénytörő perek lezárásáról." Erről szóló ismertetésem konstruktív bírálat lesz, és ha megjelenik, el fogom Önnek küldeni.

Kérem, fogadja őszinte tiszteletem nyilvánítását:

Sulyok Dezső

Méray Tibor

Tisztelt Uram! Páris, 1962. október 27.

1962. október 10-i keltezésű levelét megkaptam; értékelem hangját, amely - s ezt meglepéssel észleltem - merőben eltér a velem kapcsolatban odahaza megjelent, illetve elhangzott sajtó- és rádióközlemények hangjától.

A mellékelte dokumentumot - a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának kongresszusi irányelveit - figyelmesen elolvastam. Ön, igen szívesen, felajánlja őszinte készségét, hogy ezzel kapcsolatosan további felvilágosításokkal szolgáljon. Mivel engem elsősorban az irodalmi kérdések érdekelnek, örömmel venném, ha az irányelvekben megemlítt fiatal, tehetséges művésznemzedék néhány jó művét el tudná juttatni címemre - lehetőleg regényeket, vagy versesköteteket (a folyóiratokban megjelent novellákhoz itt is hozzájuttok, és olvasom őket).

Levelében megemlíti: külön hálával venné, ha közölném észrevételeimet, elgondolásaimat is. Ami a nemzetközi kérdéseket illeti, erről majdnem egy esztendővel ezelőtt, a Szovjetunió XXII. Kongresszusa után írtam egy hosszabb cikket az Irodalmi Újságban; talán érdekelni fogja Önt, ezért mellékelem. A gazdasági kérdésekben nem vagyok szakember, nem is ismerem elég alaposan a mai hazai gazdasági helyzetet, így ehhez felelőtlenség volna hozzászólnom.

Az irodalomban és művészetben örömmel látom a fejlődést, a gazdagodást. Megvallom: konkrétan nem merek senkit és semmit kiemelni. Néhány évvel ezelőtt megtettem: nagyobb cikkben elismerőleg írtam a "Nagyvilág"-ról, s pár héttel később a budapesti parlamentben az egyik miniszter kijelentette: a "Nagyvilág" szerkesztőinek jó lesz vigyázniuk, mert az ellenség dicséri őket. Talán, s erre éppen az Ön levele utal - ma már nincsen ilyen veszély, de azért bizonyára megért: nem szeretnék bárkinek, vagy bármely szerkesztőségnek, könyvkiadónak elismeréssel bajt okozni.

Ami érdeklődésemet leginkább lekötötte, az a sztálinizmus, a dogmatizmus, a személyi kultusz megbélyegzése volt. Feltűnt nekem, hogy míg Rákosit és Gerőt a dokumentumok sűrűn és név szerint elmarasztalják, addig az úgynevezett revizionistákról lényegesen kevesebb szó esik. Nagy Imre neve pedig egyáltalán nem szerepel. Ön bizonyára jobban meg tudja ítélni, mint én, mennyiben tekinthető ez fordulatnak, vagy egy fordulat kezdetének. Érdekelne erről véleménye.

Ide kapcsolódik egyébként legfontosabb észrevételem is. Nagy Imre a Rákosi-Gerő klikkel a legélesebben éppen a koholt perek és a rehabilitáció elszabotálása miatt fordult szembe. Lehetetlen nem látni, hogy a mostani határozat mennyire hasonlatos Nagy Imrének nemcsak ide vonatkozó legjelentősebb gondolataihoz, hanem még megfogalmazásaihoz is. Ezeket Ön is bizonyára ismeri, az új határozat tükrében különösen érdekes elolvasni őket, s látni, mennyire igazolódnak Nagy Imre egyes, alapvető megállapításai a jelenlegi dokumentumokban. Magától adódik a kérdés: miért és meddig késhet Nagy Imre rehabilitálása? Az, hogy Nagy Imre 1956 októberében és novemberében tovább ment ezeknél a megállapításoknál, nem kielégítő válasz. Egyrészt a mai vezetők között is vannak, akik továbbmentek, másrészt - mint a legújabb határozat megállapítja - "felelősek a Központi Vezetőség akkori tagjai azért, mert - Rákosi iránti vakhitből, a visszaélések ismeretének hiányában s részben a gyanúsítástól és megtorlástól félve - nem léptek fel a pártélet lenini normáinak a megsértése ellen." Nyilvánvaló, hogy ha ezek a Központi Vezetőségi tagok, akiknek tekintélyes része ma is szembe mertek volna fordulni Rákosival és Nagy Imre mellé álltak volna, akkor az egész magyar történelem másként alakul és október 23-ra nem is került volna sor.

Ezt a problémát a legteljesebb jószándékkal és minden zavartkeltő célzat nélkül vetem fel. De még a politikával nem foglalkozók egyszerű igazságérzetét is sérti, hogy Rákosi és Gerő, akikről a határozat a legkeményebb hangon beszél, a pártból ugyan kizárattak, egyébként azonban hajuk szála sem görbül, Nagy Imrét pedig kivégezték. Mélyszélesen meg vagyok győződve, hogy milliók és milliók gondolkodnak hasonló módon Magyarországon is, míg ebben a kérdésben igazság nem tétetik, minden becsületes otthon vagy külföldön élő magyar leghőbb vágya: a lelkek teljes békéje nem fog helyreállni.

Tudom, milyen nehézségei vannak a rehabilitálásnak. De hadd emlékeztessenek két olyan nyilatkozatra, amelyek már 1956. november 4-e után hangzottak el.

Kádár János 1956. novemberében, Nagy Imre bírálata közben kijelentette: "Nekem, aki miniszter voltam Nagy Imre kormányában, teljes nyíltsággal meg kell mondanom, hogy személyes meggyőződésem szerint sem Nagy maga, sem politikai csoportja nem akarta az ellenforradalmi rendszert tudatosan segíteni". (Megjelent a "Népszabadság" 1956. november 12-i számában.)

Az MSZMP ideiglenes központi bizottságának első nagyobb határozata pedig, amelyet 1956. december 8-án közölt a "Népszabadság", Nagy Imrét és Losonczy Gézát bírálva, azt elismeri: "A pártellenzék s csoportjának tevékenysége pozitívnak tekinthető mindaddig, amíg harcuk - az egész pártellenzékkel együtt - a Rákosi-Gerő klikk politikája ellen irányult."

Most, mikor a Rákosi-Gerő klikket élesen elítélte, van-e az MSZMP vezetőségének lehetősége és ereje ahhoz, hogy a közelgő kongresszuson minimumként és egy teljes rehabilitálás előkészítésére, itt nem a bírálhatatlanságra gondolok! (Legalább saját korábbi megállapításaihoz visszatérjen? Nem visszalépés, hanem előrelépés volna ez.

Végezetül még annyit: levelében nem jelölte meg, milyen célból kéri észrevételeimet és elgondolásaimat. Nekem nincs kifogásom az ellen, hogy akár a sajtóban, akár a rádióban felhasználja, ez esetben ahhoz természetesen ragaszkodnom kell, hogy a teljes és csonkítatlan szöveg kerüljön a nyilvánosság elé.

Még egyszer nyugtázom levele hangját, s megköszönve a felvilágosításokat felajánló készségét, vagyok teljes tisztelettel:

Méray Tibor

Dr. Sulyok Dezső

Dr. Sulyok Dezső
182 Hamilton Street
New Brunswick, N. J.

1962. december 24.

Igen tisztelt Uram!

Amint múlt hó 20-án Önhöz írt levelemben előre jeleztem, a nekem megküldött füzet tartalmának második részével külön kis tanulmányban foglalkoztam, amely az Október 23 Mozgalom lapjának karácsonyi számában már meg is jelent itt New Yorkban. Noha a Mozgalom még nincs egyéves, és sehonnán sem kap anyagi támogatást, tehát csak tagjai áldozatkészsége tartja fenn, publicitásunk máris igen számottevő. A világ minden részéből futnak be hozzánk reflexiók közleményeinkre, amelyeket úgy látszik mindenki méltónak tart arra, hogy foglalkozzék velük.

Ezt bizonyítja például az Ön 1962. október 13-i rádióelőadása is, amit én is ismerek.

Egészen bizonyos tehát, hogy kommentárjaim igen széles körben ismertté válnak a százezres magyar emigráció tagjai között és felfokozott érdeklődéssel várják: lesz-e válasz és mi lesz abban?

Mellékelve megküldöm Önnek a Fáklyaláng legújabb számát, amely kis tanulmányomat tartalmazza. Amit annak végén kérek, hogy t. i. a mai magyar kormány, vagy a párt legfelsőbb szerve foglalkozzék azokkal olyan szellemben, ahogyan én a brossurával tettem, azt igen komolyan értem és kérem. Nincs kérésemben sem félrevezetési szándék, sem a legkisebb hátsó gondolat. Ellenfélként állok szemben a mai magyar kormánnyal, de van egy pont, ahol találkozunk: mindkettőnknek, minden erőnk megfeszítésével keresnünk kell azt az utat, amelyen Magyarország mai zilált helyzetét rendezni lehet, mert Önök tudják otthon a legjobban, hogy ezen a téren feltétlenül kell tenni valamit.

Amint látja, én ráléptem az útra, amit rádióelőadása végén javasolt, még pedig igen komoly elhatározással. Ha Önöknél otthon van ember, aki partner akar lenni ehhez a gigászi feladathoz, én meg vagyok róla győződve, hogy a két vezető nagyhatalom igen komoly segítségét is meg tudjuk kapni a rendezést kereső tárgyalásokhoz. Mert - ezt meg én tudom - mindkettőnek nagyon fáj a seb, amit az 1956. évi magyar forradalom ejtett önéretükön. Természetesen - ha otthon fel merik, és fel tudják venni a fonalalt - az út, amire rálépünk, borzasztóan küzdelmes és hosszú lesz, de megéri. Én az "A"-t kimondtam, hogy megjön-e rá visszhangként a "B" - ez most a nagy kérdés. És ez a történelmi próbatétele is mindkét oldalnak.

Kérem, ne feledjék el otthon, hogy most már igen sok szem figyel, hogy mi lesz a folytatás. Nagy volna a csalódás, ha egyáltalában nem lenne folytatás. És ezt akartam: mindkét oldalt a nyilvánosság teljes ellenőrzése és ítélete alá akartam helyezni, mert ezt tartom egyedül becsületes útnak. A nyilvánosság ellenőrzése nemcsak súlyos terhet jelent, de megnyugtató biztosítékot is egyben.

Remélem, hogy a prostituált emigráció nem kövez meg, ha boldog újévet kívánok Önnek.

Kitűnő tisztelettel:

Dr. Sulyok Dezső

Havas Gábor

Havas Gábor MSzPE ellenes szoc. Dem.
Csoport egyik vezetője, az IBFG bécsi
Irodájának alkalmazottja

Igen tisztelt Főszerkesztő Úr!

Wien, 1962. október 18.

Köszönettel vettem f. hó 2-i b. levelét és annak mellékletét. Noha a magyar sajtó útján részletesen értesültem az MSZMP kongresszusi irányelveiről, nem különben a "személyi kultusz éveiben a munkásmozgalmi emberek ellen indított törvénytörő perek lezárásáról", a küldött füzet ismereteimet e téren kiegészítette.

Főszerkesztő úr arra kér, hogy közöljem Önnel evvel kapcsolatos észrevételeimet és elgondolásaimat. Feltételezem, hogy itt a súlyt a "törvénytörő" perek liquidálásának kérdésére szíveskedik helyezni, hiszen az otthoni "kádertáborokból" kitűnik, hogy jómagam is 37 hónapig élveztem az u. n. személyi kultusz áldásait lealázó és embertelen körülmények között a kistarcsai internálótáborban.

Nem is hiszem, hogy Főszerkesztő úr azt várná el tőlem, hogy fentí határozat meghozataláért meghajtsam az elismerés zászlóját a Központi Bizottság előtt, amit annál kevésbé tudok megtenni, hiszen kevés kivétellel ma ugyanazok hozták ezt a döntést, akik annak idején, ha más pozícióból is, feltétel nélkül tömjéneztek "hazánk szerett vezetőjét és bölcs tanítómesterét" Rákosit és társait

Mindenek ellenére azonban nagy haladás a szocialista humánus útján, hogy ilyen határozat egyáltalában megszülethetett. Még nagyobb volna azonban magyar szempontból ennek az értéke, ha nem kellett volna e téren előbb a szovjet pártnak jó példával elől járnia, hanem a magyar kommunisták saját emberségükből és szocialista igazságérzetükből kifolyólag jöttek volna rá arra, hogy mozgalmukat szadisták és tömeggyilkosok kompromittálják.

Minket, 56-os emigránsokat, akik a munkásmozgalmában éltünk, harcoltunk a fasiszmus ellen és saját, de tisztességes elképzelésünk szerint igyekeztünk a dolgozó népért és az orszáért dolgozni, szeretnek ma otthon hazaárulóknak és osztályellenségnek beállítani. Talán éppen Ön, aki mint a Szülőföldünk főszerkesztője számtalan levelet kap külföldön élő magyaroktól, fog nekem igazat adni, amikor kijelentem, hogy mi sem hazánkban, sem pedig a magyar munkásosztálynak, melynek része vagyunk, nem vagyunk az ellensége vagy éppen árulója. Ellenkezőleg mi vagyunk azok, akik várva-várjuk azt az időt, amikor félelem és bizalmatlanság nélkül hazamehetünk egy olyan hazába, ahol kimondhatjuk véleményünket akkor is, ha az történetesen a Pártéval homlokegyenest ellenkezik, ha publikálhatjuk demokratikus elgondolásainkat akkor is, ha azok a leninista dogmáktól eltérnek. Ezt itt nyugaton leegyszerűsítve úgy hívják, hogy szólás- és gondolat szabadság.

Hosszú volna az Ön által inspirált gondolatmenetemet részletekre kiterjeszteni már csak azért is, mert azokkal Ön, igen tisztelt Főszerkesztő Úr, ex officio nem érthetne egyet. Ön kommunista és én tisztelem meggyőződéséért. Én szociáldemokrata vagyok és én is szeretném, ha az Önénél nem kevésbé tisztességes meggyőződéséért otthon nem tartanának "munkáárulóknak", "hazaárulóknak", vagy éppen mint Kistarcsán "fasiszta disznóknak".

Kádár János egyik beszédében azt mondta: "Aki nincs ellenünk, az velünk van." Miért nem mondta ezt már 14 évvel ezelőtt? Igaz, hogy ahhoz jó adag bátorság kellett volna, de milyen sok katasztrófától kímélte volna meg az országot! A rekriminációk azonban értelmetlenek. Mi mindenesetre örömmel és meglepődéssel látjuk, hogy otthon a megnyugvás és belső megbékélés hajnala dereng. Az ország függő helyzetét tekintve mi nem is várhatunk többet. Teljes szívvel reméljük azonban, hogy ha világpolitikai síkon is bekövetkezik a békés egymás mellett élés lehetősége, és azok a nagy hatalmak, melynek hazánk csak egy kis, de sokat szenvedő függvénye, közös nevezőre jutnak a világot állandó remegésben tartó kérdésekben, úgy le fognak omlani azok a mesterségesen emelt falak, melyek ma még elválasztják a magyart a magyartól, a szocialistát a szocialistától és hazánkat a világ másik - nem jobb és nem rosszabb - felétől.

Addig is azonban szívűből kívánjuk, hogy folytatódjék az a fejlődés határainkon belül, melyet szociális, kulturális és emberi relációkban innét kívülről már most is megfigyelhetünk. Ehhez természetesen elengedhetetlenül hozzátartozna az a gesztus is, melyet a kormány a forradalmi eseményekért még mindig börtönben tartott úgynevezett ellenforradalmárokat, munkásokat, írókat stb. szemben gyakorolni hivatott volna. Engedjék végre szabadon ezeket a reményeikben csalódott, sokat szenvedett és megtört embereket!

Szeretném remélni, hogy legalább ebben a kérdésben nem divorgálnak nagyon véleményeink! Nem contradictio in terminis azonban az, hogy nekünk, akik végeredményben azért kerültünk börtönbe, mert nem értettünk egyet és harcoltunk a stalinizmus és annak a hazai satrafái és politikája ellen, ma megbocsátanak, sőt rehabilitálnak és azokat, akik ugyancsak az embertelenség, elnyomtatás és nyomor ellen álltak ki, börtönben tartják?

De úgy is tehetném fel a kérdést, hogy cui prodest? Egy kormány, egy politikai rendszer és egy ország jó hírnevének sohasem használt még a politikai foglyok serege. Arra gondolni pedig, hogy ez a párszáz megviselt, megtört ember szabadlábban veszélyt jelentene a rendszerre - azt hiszem, a legnagyobb badarság lenne.

Elnézését kérem, igen tisztelt Főszerkesztő úr, hogy ennyire elszaladt velem az írógép, pedig eredetileg csak a küldött füzetet kívántam megköszönni.

Befejezésül egyetlen kérésem volna, és pedig hogy soraimat sem a Szülőföldem adásaiban, sem máshol ne publikálja és engedje meg, hogy e szerény kérésem teljesítéséért cserébe az én őszinteségemért eleve is természetesnek vegyem.

Remélve, hogy adandó alkalommal igen tisztelt Főszerkesztő urat Bécsben személyesen is megismerhetem, kérem, fogadja megkülönböztetett tiszteletem kifejezését.

Havas Gábor

Molnár György

Molnár György író
Wien, Hengasse 12

Igen tisztelt Szerkesztő Úr! Wien, 1962. november 22.

Igazolom megtszítelő levele és a küldött brossura vételét. Figyelmesen elolvastam a Párt 8. kongresszusának alapelveit. Úgy érzem, kötelességem, hogy őszinte legyek. Az alapelvek olvása után az volt az érzésem, hogy nagy utat tettünk meg: - az alvilág kénköves, szurokszagú, levegőtlen kamráiból feljutottunk a szabad levegőre, ahol végtelen utak felé nyílnak távlatok. De nem a betű, se a szó fegyvere az, amely engem meggyőz, - ezekkel szemben én szkeptikus vagyok, hiszen három fekete évtized áll hátam mögött. Engem csak a cselekedetek aranyfedezete győz meg. Ezt nem udvariasságból mondom, hanem mélyszégyen meggyőződésből.

Hamisítók és jobboldali elemek el akarták sikkasztani a szocializmus humanista tartalmát. Hangsúlyozom: jobboldali elemek, mert az igazi baloldal - ahova ifjúkorom óta tartozom - a szabadságért, a szocialista humanizmusért, az igazságos és emberi törvényekért és ezen törvények betartásáért harcolt minden korban; elvetett minden üldözést és erőszakot és tiszteletben tartotta az emberi jogokat. Bennünket, régi baloldali újságírókat, a Horthy- és az utána következő fasiszta rendszer megfosztott minden munkalehetőségtől, börtönytáborba cipelt, stb., aztán meg a Rákosi-rendszer folytatta elődeinek munkáját. Pedig mi, baloldali humanisták, ugyanazon célokért harcoltunk más úton - a kommunisták a revolúciót, mi az evolúciót választottuk. De a végcél ugyanaz. Ezért keserű szájjal hagytam el hazámat, közel ötven éves koromban.

Természetes tehát, hogy most örömmel és lelkesedéssel szemlélem, nemcsak hazám anyagi fejlődését, de ami számomra sokkal fontosabb, a szocialista humanizmus és a kultúra egészséges erőinek kibontakozását, a törvényességet, a magyar közszellem európai színvonalát, a könyvkiadás magas színvonalát, a zenei és színházi kultúra emelkedését, a képzőművészet fellendülését, És azt a letagadhatatlan tény, amelynek bizonyítéka az Ön írása: egy kommunista szerkesztő levelet ír egy emigráns, nem kommunista írónak. Ez a tény sokkal többet árul el a fejlődő magyar közszellemből, mint bármilyen brossura vagy propagandacikk.

Még csak annyit, - köszönöm kedves levelét és tiszta szívből kívánom, hogy mindazok az eszmények és célok, amelyekért a magyarság küzd, megvalósuljanak.

Igaz nagyrabecsüléssel, híve:

Molnár György

Fenyő Miksa

Fenyő Miksa
26 East 93rd Street
New York City, New York

New York, 1962. december 4.

Kedves Uram!

Nagyon köszönöm szíves levelét és az ahhoz mellékelt irányelveket. Érdekelnek ezek, s nagy figyelemmel fogom elolvasni a kis füzetet.

Persze Ön nem tudhatja, hogy mire e sorok eljutnak Önhöz, túl leszek a nyolcvanötön - un vieux cassé, un vieux courbé, un vieux nouveau. Ami nálam azt jelenti, hogy tudni még mindig szeretek, de már a tanulás sehogy sem megy.

Szíves tisztelettel:

Fenyő

Fricsay Ferenc

Fordítás németből

Fricsay Ferenc professzor
ERMATINGEN
Tel. (072) 8 98 34

Ermatingen, 1962. november 3.

Igen tisztelt Fekete Úr!

Titkárnóm nem tud magyarul, ezért írok Önnek németül.

Október 25-i levelével egy brossurát küldött Ön nekem, melynek tartalma engem a legcsekélyebb mértékben sem érdekel. Én olyan ember vagyok, aki minden politikával szemben - függetlenül attól, hogy az milyen oldalról való - legyőzhetetlen idegenkedést és érdektelenséget érzek, már csak azért is, hogy isten által adományozott tehetségemet száz százalékig a művészet szolgálatába állíthassam. Én egyáltalán nem értek a politikához, hogy megvilágíthassam, mennyire érint engem ez a téma, mellyel az Ön brossurája foglalkozik, szeretnék hasonlattal szolgálni: ez a téma részemre éppoly unalmas, mintha én elküldeném Önnek a fuga művészetéről, egy a tizenkéttonusú zenéről szóló tanulmányaimat. Engem minden érdekel, ami a szülőházamban a művészettel összefüggésben történik, mert ebben - ha szükséges - én is segítségre lehetek.

Miután napi érkező postám rendkívül nagy mennyiségű amit egyrészt nekem minden körülmények között, emberileg és szakmailag meg kell válaszolnom, másrészt Önnek céltalan munkát jelent, hogy részemre hasonló dolgokat küldjön, javasolni szeretném: a kapcsolat e fajtáját egyáltalán ne folytassa tovább.

Abban a reménybe, hogy soraimat nem érti félre és politikailag nem értelmezi helytelenül, hanem a művészemért - melyből az én teljes érdektelenségem adódik e téma iránt - az idő kívánalmainak érdekében való tiszta, személyes védekezésésként fogja fel, üdvözlöm Önt.

Teljes tisztelettel:

Fricsay Ferenc professzor s. k.
távollétében aláírja:
Inge Lehr titkárnő

Wigner Jenő

Wigner
Palmer Physical Laboratory
Princeton University
Princet, New Jersey

Kedves Fekete Úr!

4 december 1962

Nagyon köszönöm október 25-én kelt levelét és a Magyar Szocialista Párt melléklet határozatát. Mindkettőt nagyon érdekesnek találtam.

Őszinte híve:

Eugene P. Wigner

Tasnády Tamás Álmos

Igen tisztelt Uram!

Turnhout, 1962. október 21.

Meg kell vallanom, nem kis meglepetéssel fogadtam az Ön e hó 8-i sorait és a melléklet könyvecskét. Meglepett elsősorban az, hogy Ön ezt a kiadványt: A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának kongresszusi irányelvei-t nekem, a disszidensnek küldte, másodsor pedig, hogy arra szólít fel: közöljem Önnel az észrevételeimet és elgondolásaimat.

Nem tagadom, nehéz helyzet elé állít ezzel a felszólítással. Nem tudom, tisztában van-e Ön azzal hogy én más szemmel nézem a hazai eseményeket, mint például Ön. Kérem, ne értsen félre! Nem érzek semmiféle gyűlöletet sem egyes személyek, sem a hazai politikai rendszer iránt! Nem is érezhetek, mert hiszen hívó ember vagyok és nem látszat-katolikus, s valahogy nem fekszik a természetemhez sem a gyűlölet.

Ugyanakkor azonban azt is meg kell említenem, hogy habár már csaknem hatodik éve vagyok külföldön, hogy habár ez évben már tizedik esztendeje lesz annak, hogy otthon egy éjszaka az Államvédelmi Hatóság nyomozói minden további magyarázat nélkül magukkal vittek a lakásomból, én még ma sem tudok egész nap cipőben járni. Hogy kerül ide a cipő - gondolja Ön. Mindjárt megmagyarázom. Véletlenül 1952. december 8-t írtunk, amikor engem őrizetbe vettek és az őrizet pontosan négy hónapig tartott. Hogy e négy hónap alatt milyen személyes tapasztalatokat szereztem a személyi kultusz idejének visszaéléseiről, azt gondolom felesleges ecsetelnem, elég az hozzá, hogy többek között kihallgatás közben a lábujjaimra is ráálltak olykor, meg is fordultak rajta csizmámtul, teljes súllyal, s ezért uram akár hisz, akár nem, de én az akkori keserves tapasztalataimat képtelen vagyok elfelejteni, lehetetlen elfelednem, mert még ma is valahányszor cipőt kell húznom, a szó szoros értelmében véve fájdalmasan emlékezmem kell.

Meg kellett ezt említenem, hogy a továbbiakban könnyebben megértjük egymást. Időközben megváltozott a világ odahaza, ezt bizonyítják a kongresszusi irányelvek is. Ma már nekem, egynek a sok közül, kár lenne, de legalább is felesleges azt emlegetnem, hogy annak idején 19 éves fejjel és minden politikai érettség nélkül - de hogy is lettem volna politikailag érett, amikor Rákosi Mátyás idejében nagyszerű csínynek számított, ha a kötelező iskolai kivonulásokról meglógott az ember, amikor minden kötelező volt, azzal viszont senki nem törődött, hogy kinek mi a valódi véleménye a körülötte történő dolgokról? - nos, minek emlegetni ma már azt, hogy felelőtlen és meggondolatlan kalandvágýból az amerikai követségre szaladgáltam képeslapokért, mert az izgalmas volt, s ugyanakkor jelentkeztem az Államvédelmi Hatósághoz, mert az is izgalmasnak ígérkezett a sok detektívregény olvasás után, s hogy mindennek milyen következményei lettek?

Mert igaz, hogy törvényesség mellett még ez sem okozta volna a vesztet, de mert törvényesség akkoriban nem volt és a körülmények is nagyon ellenem szóltak, hát négyhónapos őrizet után még azt is aláírtam, hogy önként tettem minden vallomásomat, minden megfélemlítés nélkül. Pedig még ma is beleborzadok, ha eszembe jut az az önkéntesség, ám hiába, nem voltam én hős akkor sem, nem vagyok ma sem, csak egy srác voltam, akinek el kellett ismernie, hogy ki van szolgáltatva egyeseknek, de teljesen! Igaz, akkor még úgy hittem, hogy no majd a bíróságon csak meghallgatnak engem is, de hát az is csak tévhitnek tűnt utóbb, hiszen zárt ajtók mögött ítétek engem tíz évre és anélkül, hogy a hivatalból kirendelt védőügyvéddel akár egyetlen szót is válthattam volna!

Mind ezzel kapcsolatban sok megjegyzést tehetnék, ám minek? Nem akarok én vádaskodni mert azóta otthon is rájöttek az ország vezetői, nem is rejtik véka alá, hogy hibák történtek, nagyon súlyos hibák és visszaélések, s hogy nem a szocializmus ügyét szolgálják a törvénytelenlések, hanem éppen ellenkezőleg. Csupán

azért is tartottam szükségesnek ismertetni személyes keserű tapasztalataimat, hogy mint már az imént említettem a továbbiakban jobban megértsük egymást. Mert nem panaszkodás ez, nem múltbeli kísértetek felidézése, hanem magyarázat és kiegészítés ahhoz, amit ezután akarok írni.

Bizonyára tudja Ön is, hogy ilyen küldemény, mint amelyet én Öntől kaptam, nem mindenkiben vált ki egyforma érzéseket, ellenkezőleg! Ön is sejtheti, hogy vannak a külföldön élő magyarok között számosan, akik egyenesen sértve érzérik magukat egy ilyen küldemény kézhez kapása által és nem halasztanák el a cinikus, ellenséges megjegyzést, hogy na még megint mit akarnak ezek a kommunisták a propagandájukkal? Nekem pedig semmiféle érdekem nem fűződik ahhoz, hogy elferdítsem az igazságot, hiszen megtehetném azt is, hogy egyáltalán nem válaszolok az Ön soraira, azt is megengedhetném magamnak, hogy valami goromba levelet küldjek, viszont az igazság az, hogy őszintén kellemesen ért az Ön küldeménye, az a tény, hogy valakinek eszébe jutott tőlem is megérdeklődni: nos, mi a te véleményed?

Most már azt is elárulhatom, hogy a kongresszusi irányelveket már a könyvecske megérkezése előtt megismertem, ugyanis az Ön küldeményének megérkezése előtt kaptam otthoni ismerőseimtől egy újságcsomagot, abban pedig több Népszabadságot, s éppen azt a számot is, amelyikben teljes egészében megtalálhatók a nevezett irányelvek. Én akkor nyomban gondosan elolvastam, mert tagadhatatlan, hogy igen érdekel minden, ami a hazai étellel kapcsolatos, s az a nézetem, hogy a hazai élet a legjobb forrást a hazai sajtó adja. Természetesen mindezt Ön nem tudhatta és ez egyáltalán nem csökkenti a küldemény jelentőségét számomra!

És hogy ezek után valóban a tárgyra térjünk, még mindig előre kell bocsájtanom valamit. Ha kissé kritikus szemmel, ha kissé tanácstalanul nézem a dolgokat vagy egyenesen tamaskodva, azt Ön ne érte félre! Éppen ahhoz szántam az eddigi leírásomat, mintegy magyarázatként. Nem nézek semmit ellenséges szemmel, ezt nyomatékosan hangsúlyozni kívánom, ám ugyanakkor sok mindent nem értek, s ezt nem szeretném elhallgatni.

Itt van mindjárt a kongresszusi irányelveken gyakran említett ellenforradalom. A magam részéről nem értem, miért beszélnek mindig ellenforradalomról és csak arról? Hát valóban az lett volna mindenki részéről tudatosan, előre kitervezve, eleitől kezdve, vagy mégsem? S ha mégsem miért nem említik soha otthon, hogy eredetileg más indult, csak és csakis azután sodródtak az októberi események az eredetitől teljesen eltérő más irányba? Mert ha 1956. október 23-án ellenforradalom tört ki Magyarországon, akkor meg kell állapítanom, hogy a DISZ központi vezetőségében a felszabadulás óta fasiszták ültek és nem a demokratikus ifjúság képviselői, hiszen a Szabad Ifjúság 1956. október 23-i különkiadása is vezetőségében a felszabadulás óta fasiszták ültek és nem a demokratikus ifjúság képviselői, hiszen a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségében, s a Hazafias Népfront Országos Tanácsa Elnökségében szintén ellenforradalmárok voltak, hiszen a Szabad Nép 1956. október 27-i rendkívüli kiadása szerint a nevezett legfelsőbb politikai szervek javaslatára alakult meg a Magyar Népköztársaság új kormány! Ha pedig mégsem ellenforradalmárok ültek ezeken a helyeken, akkor október 27-én, tehát négy nappal október 23-a után még mindig nem volt ellenforradalom, csupán nemzeti megmozdulás a Rákosi-féle hibás és bűnös politika ellen?

És ne gondolja Ön most azt, hogy ezek frázisok, hiszen ha Ön hozzájuthat az akkori sajtótermékekhez, akkor nyomban megállapíthatja, hogy amit én itt megemlítettem, az nem légből kapott állítás, ne is rágalom, hanem megtörtént dolog. Továbbá idézhetnék még sok kijelentést egyes személyekről, mint akkor, ám mikre lenne jó az? Engem az egészről csupán az érdekel leginkább, hogy az októberi eseményekben volt-e választóvonal, és hol, s ha igen, akkor arról ma, hat évvel a megtörténtek után miért nem esik szó. Ez lenne az én egyik kérdésem.

Ahhoz hogy a kongresszusi irányelvekkel akár globálisan, akár egyes részleteket kiemelve foglalkozzam, egy levél keretei túlságosan szűkek, mert hiszen ilyen fontos és nagyjelentőségű dokumentumról hosszas és komoly tanulmányt lehetne írni, amihez én nem érzek sem bátorságot, sem pedig elhivatottságot. Személy szerint engem különösen érdekel a törvénysértő perek lezárásával foglalkozó rész, hisz magam is azok közé tartozom, akik törvénysértő perben lettek annak idején elítélve, s ennek köszönhető az is, hogy sok keserű tapasztalataim nyomán támadó bizalmatlanságom és félelmem következményeként ma nem a hazámban, hanem idegenben élek, s az otthon időközben bekövetkezett változásokat messziről és bizonytalanul nézhetem csak.

A kongresszusi irányelvekben sok szó esik a párt tagjaival szemben alkalmazott törvénysértő perekéről, az elvtársakról, akiket rehabilitálnak, emlékeiket tisztán megőrzik, ám ugyanakkor kérem én, csak párttagok voltak a törvénytelen és áldozati között? Véleményem szerint igen sok párttag volt is. Most végre megindult a politikai felelősségre vonás, de hol van a jogi felelősségre vonás? Én időközben kegyelmet kaptam a hátralévő büntetésemre, de ha hazamennék, örökké kísérné a politikailag büntetett előélet, nem beszélve arról, hogy például a hazai törvények szerint ennek következtében még csak gépkocsivezetői jogosítványt sem szerezhetnék, ugyanakkor azok, akik annak idején minden törvényességet lábbal tiportak, nem felelnek akkori tetteikért bíróság előtt? Pedig ezt nem a megtorlás vágya, csupán az igazság kívánna meg! De jogi felelősségre vonásról nincs szó a kongresszusi irányelvekben! Miért nem? - az a második kérdésem.

Nem érdekel, hogy magamat másként állítsam be, mint amilyen vagyok, de tőkéletesen osztottam már a nem éppen kesztyűs kézzel levezetett kihallgatásaim alatt is azt a nézetet, hogy azok, akik Rákosi alatt a törvénytelenéseket alkalmazták, tudatosan nem a szocializmus ügyét szolgálták, hanem megalkuvók voltak és meggyőződésesen karrieristák! Akkor is sokszor eszembe ötlött, hogy vajon a szocializmus ügye kívánja meg, hogy belőlem mesterségesen ellenséget gyártsanak, vagy csupán egyes karrieristák érdekéhez fűződik, hogy egy "leleplezést" és egy "ügyet" felmutathassanak. Sajnos az én tépelődéseim semmit nem változtattak az események lefolyásán, s oda kell visszavezetnem sorsom későbbi alakulását is. Ma azonban, amikor idegenben élek és arra gondolok, hogy jó lenne hazámba visszajutni, megriaszt az az elképzelés, hogy egykori kihallgatóim szabadlábban élnek, és ki biztosít arról, hogy egyszer ismét visszakerülnek helyeikre?

Ezenkívül még sok nevet hallottam, olvastam, amelyek viselőit az utóbbi időkben leváltották tisztségeikről. Rajk László is rehabilitálva lett halála után. De az az államügyész, az a népbíró, aki Rajk és társai ügyét és más politikai pereket törvénysértő módon vezette és tárgyalta, nem csak kommunistákat, szocialistákat, de párttagok is egyházi személyeket is börtönbe juttatott! S ha Rajk László és annyi sok más időközben rehabilitált személy ügyében koholt vádak alapján ítélték, nagyon furcsának tűnik, hogy éppen egy ember ügyében valóban teljes törvényességgel és a tényeknek valamint az igazságnak megfelelően, annak alapján ítélték volna, nem? Ez az egy pedig, akinek ügyéről egyetlen szó sem található a kongresszusi irányelvekben, ez az egy akkoriban ugyanazon államügyész és népbíró által elítélt ember nem más mint Magyarország hercegprímása, Mindszenti József! Lehetséges, hogy éppen ő volt az egyetlen, akit az önkény és törvénytörések teljes áradatában valóban igazságosan ítélték el, azok, akik futószalagon gyártották a meghamisított politikai pereket? Ez lenne a harmadik kérdésem.

Itt azonban szeretném még megjegyezni, hogy nem esem abba a tévhitbe, miszerint bizonyos években csupán koholt vádakon alapuló perek lettek volna, hiszen minden értelmes ember tudja, hogy voltak, igenis voltak valóban szervezkedések, összeesküvések, kémkedések és hasonlók a Magyar Népköztársaság ellen. Inkább az eltúlzásokon értem a hangsúlyt itt és mint már az imént írtam, azon: vajon éppen egy ember bűnperében alkalmaztak volna teljes törvényességet, s ha nem, miért nem vetődik fel a ??? fátyol ma már arról az ügyről is?

A továbbiakban pedig még csak az a megjegyzésem lenne, hogy én itt idegenben hármast tűz között élek. Egyik a személyes tapasztalataim, a másik a nyugati antikommunista propaganda, s a harmadik a hazai hírek. Ezt a harmadat nehéz megrágni, belőlük a valóságot kihámozni. Az azonban biztos, hogy a hazai életet figyelemmel kísérem, mondhatom jóindulatú érdeklődéssel és remélem, szívből remélem, hogy a kongresszusi irányelvek a magyar nép boldogulását szolgálják, hogy hazám és népem sorsa mindig szebbé, tartalmasabbá váljék!

Meglehet, ez a válaszom Önnek csalódást okoz, talán mást várt tőlem. Igen sajnálnám ezt. De bízom abban, hogy e levelem legalább néhány soros válasza méltatja majd, annál is inkább, hogy tudjam, hogy eljutott Önhöz. Addig is kérem, fogadja őszinte tiszteletem kifejezését és honfitársi üdvözetemet,

Tasnády Tamás Álmos

Nagymányoki Schraub Ádám

Adam Nagymányoki Schraub
Wien VI:
Gfromergasse 9/4.
Austria

Bécs, 13. nov. 1962.

Kedves Honfitárs!

Engedje meg, hogy levelem kezdetével ismeretlenül is az együvé tartozásunk minden érzetével, tiszteletével köszöntsem, s e csekély távlati úton - túlról - Ön felé a gondolat szárnyán köszönetemet és egyben örömet tolmácsoljam baráti leveléért.

Köszönöm a bizalmát, a jegyzett szavak mély értelmét, köszönöm a "hangot", mely viszontregzésre bír, s köszönöm a "Szocialista Magyar Hon" eszményi szép gondolatait, s melynek alapján - tudom! - az idő érlelő folyamatával az összefogó erő és szellem hatalmasat épít majd nemzetünk, a nemzetek békés, nagy közösségében!

Az irány, az út a láthatár távlatában jelzi már a célt, csupán az idő, s közte rejllő serkentő erő legyen a szív hevülete - akkor oly közel a "Holnap"!

Bocsánat! akaratlanul is Madách örökemlékű szavai tódulnak most tollamra, s e eszme legyen most kísérő társa levellemnek Önhöz, kedves Honfitárs:

"Ich hörs, ich hör das Lied der Zukunft,
Ich fand das Wort, den Talisman,
Der neu Verjungt die alte Erde!"

Szíves üdvözléssel:

Nagymányoki Schraub Ádám

Vajda István

Vajda István író
Wien

Tisztelt Uram!

Wien, 1962. október 12.

A mai postával az Ön kísérő levelével címemre érkezett "A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának kongresszusi irányelvei - a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának határozata a személyi kultusz éveiben a munkásmozgalmi emberek ellen indított törvénysértő perek lezárásáról" című kiadvány. Köszönöm megtisztelő bizalmát, hogy levelében felszólít, közöljem Önnel észrevételeimet és elgondolásaimat.

Igen sajnálom, hogy jelenleg nem tudok a küldött kiadvánnyal őszinte érdeklődéssel és főként kellő objektivitással foglalkozni. De az illetékes magyar hatóságok hatvanhat esztendő, szívbeteg édesanyám Bécsbe szóló látogató-útlevél kérelmét mindezeideig - legutóbb 1962 júliusában - elutasították. Anyám kétségbeesése nőttön nő, egészségi állapota romlik. Nővérem sem kapott eddig útlevelet, akit pedig az Ön által bizonyára ismert Lapkiadó Vállalatnál jó munkájáért több ízben kinttettek. Az illetékes hatóságok elutasító magatartása érthetetlen számomra s végső soron inkább szomorúságot, haragot szül, mint a megbékélést szolgálja. Amíg hozzátartozóimmal szemben ez az igazságtalan és sem állambiztonsági, sem a jó propaganda céljait nem szolgáló megkülönböztetés fennáll, nem vagyok képes jó érzéssel a Magyarországról címemre küldött - egyébként bizonyára igen érdekes - kiadványok után nyúlni. Remélem, megérti indokomat. Amennyiben édesanyám vagy nővérem egyszeri kiutazásában segítségemre kíván lenni, közlöm címüket:

Barátságos és udvarias leveléért fogadja őszinte köszönetemet. Ismeretlenül is szívélyesen üdvözlöm.

Vajda István

Király Zoltán

H[F?]rst Hungarian
Evangelical and Reformed Church
(United Church of Christ)
134 Eighth Avenue
McKeesport, Pa.

1962. december 10.

Igen tisztelt Uram!

Engedje meg, hogy köszönetet mondjak a Kongresszusi Irányelvek elküldéséért, amely nemcsak általános, hanem részletes tájékoztatást nyújt a szocialista életforma mind teljesebb kibontakozásáról.

Az otthoni élet figyelemmel kísérése az itt élők életének egy darabja, s az otthonjártak által a szocialista életforma fokozatos és állandó fejlődésének ismertetéséhez jelentősen járul hozzá az Irányelvek gazdasági és politikai téren megnyilvánuló eredmények leírása. Szükségesnek tartom többek között annak a tévhitnek az eloszlatását, amely a tájékozatlan és nem tárgyilagos forrásokból származó értesülések útján főleg a régen kikerült magyarjaink között szórványosan ugyan, de feltalálható: a fejlődés lehetősége is megrekedt abban az elmaradott állapotban, ami elkerülésük idején teljesen az akkori rendszer hibájának volt tulajdonítható.

Egy - az elmúlt nyáron otthonjárt lelkész barátommal, Paál Gyulával többször elbeszélgettünk arról a hatalmas fejlődésről, ami az elmúlt évek folyamán végbement. Szinte hihetetlen és csodálatraemlítő az az erőfeszítés, amellyel a mai magyarság kivívja és megállja az őt megillető helyet.

Szíves figyelmességét ismételten köszönve maradok:

Őszinte tisztelettel:

Király Zoltán

Szabó András

Ev. Ref. Presbyterian Church
Of Alpgh, New Jersey
Andrew Szabo

1962. dec. 14

Kedves Fekete Testvér!

November hó 5-ről keltezett b. levelét és az ahhoz csatolt füzetet megkaptam. Fogadja értük hálás köszönetemet.

A távolság mindenhogyan oly nagy közöttünk, hogy érdemlegesen nehéz eszmecserét kezdeni, de nem fog ártani, ha kísérletet teszünk. Csak ne prüszköljön egyikünk sem, ha véleményünk eltérő.

Én a magyar múlt előtt hálával hajtom meg fejem, és tisztelettel veszem le kalapom mindazok előtt, akik a haza határain belül és kívül felgyürközve és becsülettel dolgoznak a magyar sors megjavításán, az emberiség egyetemességének jobb jövőjén.

Őnök folyton csak a rosszat említik a múltból.

"Úgy rágódnak azon, mint a koszos malac a csepű madzagon"

Örüljenek, hogy a romokon építeni tudnak, a porból, hamuból életet kihozni, fejlődést felmutatni.

A "közös gazdálkodással" gyermek, ifjú és embernyi ember koromban is megpróbálkoztam, magánúton és az Egyházak Testvéri Közösség révén, amerikai vonalon. Nem sikerült. Lehet, hogy Önöknek fog sikerülni?

Dolgozzanak hittel, jó reménységgel, szeretettel és soha semmi körülmények között sem durvasággal. Ha a múltnak voltak hibái, ne feledjék el, hogy a jelennek is van és a jövőnek is lesz.

Örömben a legteljesebb Újévet kívánva, vagyok őszinte tisztelettel:

Szabó András

Tamási Sándor

HARSONA
Kiadó Vállalat
41, Clyde Road
East Croydon,
Surrey - England

Kedves Fekete Úr!

Az 1962. október 12-én kelt kedves sorait az érdekes tartalmú kis könyvecskével együtt megkaptam.

Miután igen elfoglalt vagyok, így csak a napokban fejeztem be a kis füzet elolvasását, melyet érdemesnek találtam, hogy olvasott könyveim jegyzékében is beveggyem. Ezzel már meg is mondtam spontán véleményem a füzet tartalmáról. Csak örülni tudok annak, ha otthon kedvező változások történnek forrón szeretett hazám, népem érdekében. S ha nem is tudok mindenben egyetérteni a kis füzet tartalmával - hiszen átéltem nagyon különböző átalakulásait a rendszernek, és mint ref. segédlelkész is tapasztaltam egyet-mást - mindenesetre szeretném hinni, hogy végre egy olyan tartós, emberhez méltó élet bontakozik ki majd, ahonnan az emberek nem vágnak nyugatra. Higgye el kedves Fekete úr, hogy ennek nemcsak magam, hanem az egész kint élő magyarság szívből örülne.

Ilyen értelemben kívánok Önnek és minden felelős magyar érzelmű Honfitársamnak sok szerencsét, sok sikert édes Hazánk és drága Magyar Népünk életének felvirágztatásához!

Végül Karácsony és Újév közelgésével Istentől áldott Ünnepeket és eredményekben gazdag Újesztendőt kívánok!

Croydon, 1962.december 16-án

Kiváló tisztelettel:

Tamási Sándor
ref. Lelkész

Borsody István

Chatham College
Pittsburg 32,
Pennsylvania

1962. december 4.

Tisztelt Szerkesztő Úr!

Köszönettel vettem november 5-i szíves sorait és a mellékelt Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának kongresszusi irányelveit.

Figyelemmel kísérem a magyarországi fejleményeket és a küldött forrásanyagot érdeklődéssel olvastam.

Szívélyes üdvözléssel:
Borsody István

Kovács Rezső

Kovács Rezső bányász
Bruxelles

Tisztelt Fekete Úr! Gosselics, 1962. október 29.

Tudatom, hogy a részemre küldött kis tájékoztatót megkaptam, köszönöm, hogy küldte, mert nagyon értékes és figyelemre méltó dolgokat tartalmaz. Megjegyzem, hogy valójában foglalkozott a világsajtó a magyarországi legújabb eseményekkel, de közel sem ilyen világosan, mint ez a kis könyv. Mindezek után megjegyzem, ha a magyar kormány betartja ezeket az irányelveket, amit ebben a kis könyvben előírányoz, ez a magyar nép életszínvonalának emelkedését magas szintre fogja emelni, és más oldalról nézve pedig külföldön élő magyarok hazatérése meg fog tiszszerezned, mert a jelenlegi kis változások is ezeket ejtenek gondolkodásba a hazatérésre.

Máskor is szívesen fogadom, ha hasonló dolgokat megküld vagy tájékoztat a magyar nép érdekében végrehajtott rendkívüli eseményekről, hisz mindig a magyar politikai események figyelője voltam és jelenleg is érdekelnek az ilyen politikai dolgok. Egyre kérem, ha levelet ír minden esetben ajánlva küldje, mert így biztos, hogy kézhez kapom. Szeretném, ha megírná beosztási körét, miután egy fontos dolgot szeretnék kérni öntől egy későbbi időpontban.

Levelem befejeztével maradok teljes tisztelettel:

Kovács Rezső

Kozma Ferenc

Ramet, 1962. XI. 16.

Tisztelt Uram!

Folyó év október 12-i levelére válaszolva közlöm, hogy az ahhoz csatolt könyvecskét elolvastam.

Meg kell jegyezmem, hogy időnként kapok hasonló irányzatú írásokat. Ritka eset azonban, hogy a feladó neve szerepeljen a küldeményeken.

Másrészt viszont tudott dolog, hogy ezeknek a témaköröknek én nem vagyok dialektikusa, így kissé csodálkozom azon, hogy valaki Önöknek engem ilyen gyanánt jelölt meg.

Kevés szabad idővel rendelkezem ugyan, arra azonban mégis találok alkalmat, hogy a mostani időkben megnyilatkozó minden politikai fejlődést szoros figyelemmel kísérek.

Kérem, fogadja megkülönböztetett tiszteletem nyilvánítását.

Kozma Ferenc

Világhy Miklós

Drága Sanyikám,

22.10.1962.

El sem tudod képzelni, hogy milyen örömet szerzett leveled.

Olyan aranyos hivatalossággal írsz, mint egy nagy.

Hajlandó volnál-e írni magadról? Úgy gondolom, hogy még egy nagy csekk sem érdekelne annyira mint egy személyes levél. Pedig hát egy szép csekk a Sotheby galériából sokat jelent számomra, de egy Fekete Sanyi-levél még sokkal többet. Kérlek, írdál Mihályról és Lujziról is. Küldjél egy fényképet fiadról, Sanyikám.

Öllelek nagyon sok szeretettel:

Miklós

Ambrus Ilona

Cleveland, Ohio
12702 Matherson Ave

Dec. 9. 62.

Kedves Fekete Sándor!

Küldeményét megkaptam, milliószor köszönöm, minden szót el fogok olvasni, bár volna pénzem hazamenni, de muszáj itt küszködni csak azért, hogy legyen mit enni.

Tisztelettel:

Ambrus Ilona

Címkék:

[1956](#) ^[2]

[MSZMP](#) ^[3]

[propaganda](#) ^[4]

[emigráció](#) ^[5]

[kongresszus](#) ^[6]

[Kádár János](#) ^[7]

[Magyarok Világszövetsége](#) ^[8]

[Szülőföldünk](#) ^[9]

Kiadás: 4. évfolyam (2004) 5. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/politika/aki_nincs_ellenunk_az_velunk_van.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/politika/aki_nincs_ellenunk_az_velunk_van.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/1956>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mszmp>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/propaganda>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kongresszus>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kadar-janos>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyarok-vilagszovetsege>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szulofoldunk>